روزنامه شرق

یکشنبه ۳ فروردین ۱۳۹۹ • ۲۷ رجب ۱۴۴۱ • ۲۲ مارس ۲۰۲۰

سال هفدهم • شماره ۳۶۷۵ • ۴ صفحه

مقام معظم رهبری خطاب به ملت ایران:

کدام عاقلی کمک آمریکا را که متهم به تولید ویروس است، قبول می‌کند

پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری: حضرت آیت‌الله خامنه‌ای مقام معظم رهبری صبح امروز در سخنانی زنده و تلویزیونی خطاب به ملت بزرگ و شریف ایران، با درخواست از پروردگار متعال برای رفع هرچه سریع‌تر بیماری کرونا از سر ملت ایران...

صفحه ۳

۳۵ سال بعد از تأیید خبر شهادت مهدی باکری

مرد تاکتیک‌های جنگی

گروه سیاست: پنجم فروردین سال ۶۴ روزی بود که سپاه پاسداران در اطلاعیه‌ای خبر شهادت مهدی باکری فرمانده لشکر عاشورا را تأیید کرد. مهدی باکری در روز ۲۵ اسفند سال ۱۳۶۳ و در «عملیات بدر» به خاطر شرایط حساس عملیات، طبق معمول...

صفحه ۳

حرف اول

برجام کرونایی!

مهرنوش جعفری

نامه رئیس‌جمهور ایران خطاب به مردم آمریکا را باید نه فقط نقطه شروعی در بازنگری یا گفتمان تازه در سیاست خارجی ایران بلکه مهم‌تر از آن طلیعه دگرگونی در رویکردهای جهانی به مسائل عام و فراگیر و مشخصا پندومی کرونا به‌حساب آورد. ابعاد اثرات این نامه اگرچه به عرصه سیاسی محدود نمی‌شود، اما شروع یا ادامه آن منطقا باید شامل حال داخل کشور نیز باشد. این نامه ندای انسانی برخاسته از یک نفس انسانی است برای دعوت به همگرایی میان انسان‌ها در برابر یک تهدید عینی که مدتی مدید در قالب‌های متفاوت مثل خطر گرمایش زمین وجود داشت، یعنی هیچ‌گاه پنهان نبود، اما به‌تازگی عواقب ترسناک وجودش یک‌باره ظاهر شده است و درنتیجه بشر آن را عملا لمس و عمیقا درک می‌کند. کرونا اینک به‌مثابه یک خطر مشترک علیه حیات اجتماع انسانی در کره زمین، به‌عنوان تنها سیاره حامل پدیده شگفت‌انگیز و خارق‌العاده حیات، سر برآورده است. کرونا به فاصله کمتر از سه ماه پس از پدیدارشدنش، همه قاره‌های بزرگ جهان ما را درنوردید و به‌سرعت سازوکار زندگی اجتماعی بشر را به محاق برده و ناباورانه حیات فردی انسان‌ها را نیز به چالش کشیده است. همان‌طور که پیش‌تر در مقاله «پندهای کرونا» (مورخ ۲۰ اسفند ۹۸) آوردیم، این شرایط بنا بر تعبیر کنایی اسلاوی ژیژک محصولی است از سویه دیگر جهانی‌شدن. پدیده کرونا مسبوق به سابقه نیست و ابعاد پیامدهای آن نیز هنوز به‌درستی معلوم نیست؛ چه رسد به تخمین و ترسیم و تصور چندوچون مناسبات میان اجتماعات بشری در دنیای پس از (مهار) کرونا.

این ویروس را چه چینی بدانیم، آن‌طور که رئیس‌جمهور آمریکا اصرار بدان دارد تا بر مناقشه تجاری و سیاسی با رقیبش دامن بزند و چه به نام علمی آن کووید ۱۹، دست‌پخت بشر و علیه کل بشریت است، آن‌هم در برهه‌ای از زمان که ماهواره‌های قرن بیستم و بیست‌ویکمی درصدد کشف وجود رد پای حیات در سایر کرات آسمانی برآمده‌اند. بعضی از این ماهواره‌ها در حین سفر کیهانی خود در یک اقدام ابتکاری پیام‌های صلح و سلام به ۵۰ زبان زنده دنیا را خطاب به موجودات ذی‌شعور کائنات منتشر می‌کنند و با زبان بی‌زبانی می‌گویند: «ما اینجاییم... در سیاره زمین، همان سیاره‌ای که به دور خورشید می‌چرخد... ما همین‌جا در همسایگی شماییم... سری به ما بزنید خوشحال می‌شویم... اگر صدای ما را می‌شنوید جواب بدهید..!

کافی است لحظه‌ای پرنده خیالمان را به پرواز درآوریم و تصور کنیم که یک تیم فرضی از این موجودات ذی‌شعور فضایی به سرپرستی موجودی باهوش و زیرک به نام مستعار «گرتا» از وجود ما خبردار شده‌اند و پس از شنیدن پیام یکی از این ماهواره‌ها و کشف محتوای پیام انسانی ما، رهسپار یک سفر سیاحتی و اکتشافی به کره زمین شده‌اند. در این صورت تصور می‌کنید شاهد چه چیزهایی خواهند بود؟ دیستوپیایی موسوم به«دنیای قشنگِ نو»، آن‌گونه که آلدوس هاکسلی در رمانی به همین نام در اوایل قرن بیستم احتمالش را در قرون بعدی به‌واسطه رشد توانایی‌های فناورانه بشر پیش‌بینی کرد و آن را به باد انتقاد گرفته بود؟ یا نظاره‌گر تصویر عینیت یافته «آینده فراانسانی ما»، آن‌گونه که فرانسیس فوکویاما در کتابی به همین نام نگران تحقق آن به‌مثابه دیستوپیای دیگر بود؟ روشن است که اگرچه پیش‌بینی این دو متفکر رنگی از عینیت به خود نگرفته‌اند اما آنچه میهمانان فرازمینی ما درباره تاریخمان، نظاره خواهند کرد، شاید همان مزرعه‌ای باشد که جورج اورول ضمن روایت دقیق آن به طنزش کشید و در مقایسه با پیش‌بینی بعدی‌اش در«رمان ۱۹۸۴» که عملا تحقق نیافت، این یکی تجسمی عینی از مناسبات غالب در میان ساکنان زمین است. تیم «گرتا» یعنی میهمانان تازه‌واردمان در خصوص اوضاع اکنونی ما خواهند دید که ساکنان هشت‌میلیاردی زمین که از یک‌سو از هیچ فرصتی برای رقابت و دشمنی علیه یکدیگر فروگذار نکرده‌اند، هم‌اکنون درگیر یک مشکل عمومی‌اند که همه را به تکاپو انداخته است. البته اعضای کنجکاو گرتا هم‌زمان اینجا و آنجا هم سرک می‌کشند. شاید در همین نزدیکی ما به سرنوشت دموکراسی در سرزمین تحت اشغال افغانستان پس از ۴۰ سال جنگ، غارت و برادرکشی نیم‌نگاهی بیندازند و انگشت‌به‌دهان بمانند: یک انتخابات و دو رئیس‌جمهور و دو مراسم تحلیف برای دو مرد که تا دیروز یکی رئیس و دیگری معاون او بود! البته خود ما هم بفهمی‌نفهمی متوجهیم که عموزاده فرهنگی همین همسایه‌ایم و چنین نیست که در لوله‌کردن و قیچی‌کردن هم‌دیگر دستی بر آتش نداشته باشیم.

ادامه در صفحه ۲

عکس: رئوفه رستمی

محمدجواد ظریف:

در دنیا دوستان کافی داریم که به ما کمک کنند

صفحه ۲

عکس: سهند تاکی، شرق

صادق زیباکلام در گفت‌وگو با «شرق»:

اتخاذ تصمیم قاطع برای کرونا

صفحه ۲

سرمقاله

برنامه مجلس اصولگرا برای حل مشکلات چیست؟

سیدمصطفی هاشمی‌طبا

اوایل اسفند گذشته، انتخابات مجلس برگزار شد و حسب اطلاعات موجود، حدود ۷۰ درصد از انتخاب‌شدگان از طیف اصولگرایان هستند. در تهران همه ۳۰ نفر لیست اصولگرایان به مجلس راه یافتند. اگر به آمار رأی‌ها توجه کنیم، می‌بینیم که نفر سی‌ویکم انتخابات ۹۴ یعنی آقای حدادعادل ۱،۰۵۷،۶۳۹ رأی داشته و نفر اول انتخابات ۹۸ تعداد ۱،۲۶۵۲۸۷ رأی کسب کرده است. یعنی تعداد آرای اصولگرایان در دو دوره چندان تفاوتی نکرده و انتخاب اصولگرایان به دلیل آن بوده است که تعداد رأی‌دهنده‌ها در تهران نزول پیدا کرده و معلوم می‌شود سیاست اصولگرایان که به زبان حمید رسایی از قول فرد دیگری جاری شده بود، یعنی کوشش در کم‌شدن رأی‌دهندگان، موفق بوده است. برخی از این افراد و رسانه‌های محفلی آنان در ماه‌های گذشته کوشیدند مردم را از شرکت در انتخابات بازدارند و در این امر هم موفق شدند اما به‌هرترتیب این توفیق گروهی به قیمت تضعیف نمایش پشتیبانی مردم از کشور تمام شده است.

اینک این سؤال پیش می‌آید که نمایندگان مجلس آینده که اکثریتشان از تعداد تظاهرکنندگان به اصولگرایی است، برای مسائل مختلف کشور چه برنامه‌ای دارند. آیا برنامه‌شان در جهت تخریب مخالفان و به گفته خودشان معاندان نظام است، مانند آقای نوباوه که می‌گوید ما روحانی را برکنار و محاکمه و اعدام می‌کنیم، یا مانند آقای قالیباف در پیام پس از انتخابات، مثبت و فراگیر است.

شاید صحبت‌های آقای قالیباف که پس از انتخابات ارائه شد به مذاق برخی خوشایند نباشد اما ایشان که احتمالا شانس ریاست مجلسشان هم کم نیست، در موضعی مثبت خود را نماینده مردم حتی مخالفانشان خواند و انقلابی‌بودن را نه در شعار بلکه برخورد عقلانی و در عمل و خدمت مطرح کرد.

آیا مجلس آینده مجلس رفع مشکلات کشور و ایجادکننده امید در جامعه خواهد بود یا مجلس تنش‌آفرین، خالق شقاق در جامعه و انتقام‌گیرنده از مخالفان که هر موضوع را در تقابل سیاسی با مخالفان می‌بینند و براساس آن حکم می‌رانند، تجلی خواهد کرد.

درحالی‌که جامعه ما با مشکلات اساسی روبه‌روست، ظاهرا برخی حل مشکلات را در گرو دفع رقیبان می‌دانند و به‌ویژه دولت و رئیس‌جمهور را عامل جاسوس‌خانه انگلیس و مزدور اسرائیل به شمار می‌آورند و وانمود می‌کنند که اگر این رئیس‌جمهور نباشد، مشکلات خودبه‌خود حل‌وفصل می‌شود. شاهد مثال استیضاح‌نامه رئیس دولت که برخی نمایندگان فعلی مجلس نوشته‌اند؛ گویی مسائل مطروحه که البته تا حدودی درست است، همه و همه وابسته به شخص رئیس‌جمهور بوده و ایشان می‌توانسته‌اند با اقدامات خود همه را حل کنند و این در حالی است که اشخاص امضاکننده استیضاح رئیس‌جمهور و به‌طورکلی مجلس و حتی دیگران اعم از اقتصاددانان هیچ ایده‌ای برای حل مسائل یادشده نداشته و ندارند.

آقای قالیباف که با ابراز اندیشه مثبت پس از انتخابات ظاهر شده است، علی‌الاصول باید به مسائل مهمی توجه کند و هرچند از ایشان انتظار نمی‌رود که یک‌تنه در همه مسائل طرح کارشناسی ارائه دهند اما توقع آن است که در چند ماه قبل از شروع مجلس جدید طرح‌های اولیه را ارائه کنند تا با جلوس ایشان باوجود بوروکراسی حاکم بر مجلس، این طرح‌ها هم چراغ راه مسئولان فعلی باشد و هم با آمادگی در مجلس آینده تصویب شود. می‌توان برخی مسائل در پیش‌روی ایشان را برشمرد و اگر ایشان نمی‌توانند موضع خود را در این مسائل روشن کنند، حداقل می‌توانند بدان بیندیشند.

نخستین موضوع مقابله یا هماهنگی یا تعامل با دولت است. هرچند در روزهای اخیر برخی نمایندگان طرح استیضاح دولت را به مجلس ارائه داده‌اند اما به فرض آنکه این استیضاح مطرح نشود یا رأی نیاورد، موضع ایشان در تداوم کار دولت بسیار مهم است.

طرح اقتصاد بدون نفت که مدت‌هاست از سوی مقام معظم رهبری مطرح شده و نوعا از سوی مقامات مختلف و حتی اقتصاددانان و روشنفکران با سکوت همراه شده و حتی بعضا تعبیرهای مختلفی از آن شده است، امری است که نمی‌تواند به لطایف‌الحیل انجام شود.

ادامه در صفحه ۲

یادداشت

از مرخصی، عفو و آزادی هزاران زندانی استقبال می‌کنیم

احسان هوشمند

مرخصی حدود صد هزار نفر از زندانیان کشور و متعاقب آن عفو و آزادی ۱۰ هزار نفر از زندانیان از جمله گروهی از زندانیان سیاسی از جمله خبرهای خوش روزهای پایانی سال ۱۳۹۸ بود. در روزهای آخر سال در کنار نگرانی‌های زائدالوصف ناشی از شیوع ویروس کرونا، کام ایرانیان با دریافت اخباری از اعطای مرخصی به ده‌ها هزار زندانی و عفو و آزادی حدود ۱۰ هزار زندانی شاد شد. این نخستین باری است که این تعداد زندانی از جمله زندانیان سیاسی و امنیتی عفو و آزاد یا اینکه برای مدتی از زندان مرخص می‌شوند.

گذشته از اثر شیوع بیماری کرونا در اعطای این مرخصی به جمع بزرگی از زندانیان کشور، عفو آزادی شماری از زندانیان سیاسی و امنیتی نشانه مثبتی از اصلاحات و تغییر رویه در قوه قضائیه است. بی‌گمان بخش بزرگی از جامعه ایران با این رویکرد و استمرار آن همدلی خواهد داشت. در سال‌های گذشته رویکرد قوه قضائیه درباره زندانیان به‌ویژه زندانیان جرائم سیاسی و امنیتی کمتر انعطاف داشت و عفو شماری از زندانیان دارای احکام زندان تا پنج سال در روزهای آخر سال ۱۳۹۸ نشان داد گام مهمی در این راستا برداشته شده است.

۱- در کنار عفو آزادی و مرخصی شمار قابل‌توجهی از زندانیان عادی، مرخصی و آزادی و عفو شماری از زندانیان سیاسی و امنیتی موجب شادی و امیدواری عمومی شد و گروهی از نخبگان سیاسی و روزنامه‌نگاران کشور نیز از این رویکرد استقبال کردند. امید است این روند استمرار داشته باشد و ضمن عفو، آزادی شمار دیگری از زندانیان و کم‌کردن ضوابط عفو از جمله طی‌کردن یک‌سوم از دوره زندان گروه بیشتری از این دسته از زندانیان آزاد شوند.

همچنین تعمیم این روش به زندانیان با احکام سنگین‌تر با اتهامات سیاسی می‌تواند بخشی از استهلاک سرمایه اجتماعی نظام قضائی کشور را بازسازی کند. امید است به‌زودی شاهد آزادی شمار بیشتری از زندانیان باشیم.

۲- آزادی و دادن مرخصی به شماری از زندانیان خارجی و دوتابعیتی بیش از هر زمان دیگری امید برای تقویت دیپلماسی میان طرف‌های غربی و ایران با هدف آزادی زندانیان دو طرف را افزایش داده است. امید است در روزهای آینده شماری از زندانیان ایرانی در آمریکا و اروپا آزاد و متقابلا زندانیان آمریکایی و اروپایی محبوس در ایران نیز آزاد شوند. استمرار آزادی زندانیان دو طرف می‌تواند نشانه‌های امیدبخشی از تقویت دیپلماسی در برابر ماجراجویی و جنگ‌طلبی باشد و تندروهای جنگ‌طلب از جمله جناح تندروی آمریکا را به حاشیه براند.

۳- اعطای عفو عمومی به‌ویژه برای ایرانیان مقیم خارج از کشور و استفاده از ظرفیت‌های این گروه از ایرانیان که صاحبان سرمایه و دانش هستند و گروه قابل‌توجهی از آنان از علاقه‌مندان به سرنوشت کشور و وطن هستند، فرصت‌های تازه‌ای در اختیار کشور قرار می‌دهد. شمار زیادی از ایرانیان در خارج از کشور از جمله دانشمندان و متخصصان، صاحبان سرمایه و کارآفرینان ایرانی و نیز هنرمندان ایرانی و سایر اقشار سفیران فرهنگ و تمدن ایرانی در خارج از مرزهای سیاسی کشور هستند. ظرفیت بزرگ و شایان‌توجه این گروه از ایرانیان باید در خدمت فرهنگ و تمدن کشور قرار گیرد. اعطای عفو عمومی و رفت‌وآمد آزادانه این افراد به درون کشور ضمن آشناکردن آنان به واقعیات درون کشور موجب می‌شود تا سرمایه و تخصص و ظرفیت‌های آنان به یاری توسعه کشور بیاید.

در پایان ضمن استقبال دوباره از آزادی شمار زیادی از زندانیان و عفو ۱۰ هزار نفر از زندانیان، استمرار این رویکرد را گامی مهم در راستای تأمین منافع ملی و ایجاد آرامش و امید در جامعه در حال تحول ایران ارزیابی می‌کنم.

یادداشت

پدیده کرونا و امکان تحول در روابط بین‌الملل

حمید کریم‌نیا
دیپلمات

ویروس کرونا در آخرین ماه‌های سال ۹۸ تحولات وسیعی را در سطح جهان ایجاد کرد که شاید موجب پدیدآمدن دوران تازه‌ای در روابط اجتماعی و انسانی باشیم، زیرا در حد مرزها و کشور خاصی نیست.

«توماس اسپریگنز» نویسنده معروف در کتاب فهم نظریه‌های سیاسی، شکل‌گیری و تکوین نظرات فیلسوفان از افلاطون تا توماس هابز را ناشی از تحولات و بحران‌های عصر خود می‌داند. این به آن معنی است که تحول در درک مفاهیم یعنی تغییرات زیربنایی بسیاری از زیرساخت‌های فکری و عملی بشر در درک چیزهایی است که تاکنون در زمینه‌های اجتماعی، سیاسی و اقتصادی بنا نهاده شده است. ما باید بحران شیوع کرونا را در دور تازه شکل‌گیری این روابط انسانی در جامعه‌های مختلف مؤثر بدانیم، تأثیری فراتر از چیزهای دیگر؛ تأثیر از گفتمان جاری در حوزه امنیتی تا علمی و از توهم توطئه یا پارانویا که امروزه بسیار شایع است تا ترور یا جنگ بیولوژیک و مباحث اقتصادی و اعتقادی در میان ادیان مختلف در جهان اسلام و مسیحیت و... همگی نشان از اهمیت این واقعیت‌ها دارد.*

در هر صورت این ویروس مرموز سؤالات زیادی برای زندگی بشر مطرح کرد و نگرانی‌هایی را برای جهانیان به صورت سؤالات متعددی به وجود آورد. هنوز بسیاری پی به ابعاد و پیامدهای آن نبرده‌اند و حتی گسترش آن را شاید تا چند هفته قبل جدی نمی‌گرفتند. گسترش سریع ویروس موجب بحران‌های مختلف شده و همه اینها واکنش‌ها و آثار متفاوتی در صحنه‌های اقتصادی و اجتماعی و روابط میان کشورها به بار آورده است.

در حوزه اقتصادی و عدالت اجتماعی «اسلاوی ژیژاک» فیلسوف پسامارکسیست چون موضوع عدالت مطرح بوده و اینکه این ویروس توانسته فاصله فقیر و غنی را به‌طور چشمگیری کم کند، آن را آزاد و دموکراتیک می‌داند. در مقابل بحثی که گسترش ویروس در چین آن را تهدید جدی برای شکست کمونیسم چینی می‌داند، او برعکس معتقد است که این پدیده منجر به انفجاری در جهان کاپیتالیسم و احیاگر کمونیسم خواهد شد.

در حوزه اجتماعی و مذهبی نیز وضعیت به شدت سیال و بحث‌برانگیز است. سکولارها این را فرصتی دانسته‌اند تا اعتقادات مذهبی را زیر سئوال ببرند و می‌گویند ویروس کافر و مؤمن نمی‌شناسد. به اعتقاد آنان وقتی کرونا در کانون کلیسا یعنی واتیکان بیشترین آمار ابتلا و مرگ‌ومیر را دارد، دیگر چه جای بحث برای دعا و مذهب است. بحث میان مذهبیون و سکولارها در تمام کشورها وجود دارد. به نوشته نیویورک‌تایمز از «کلیسای شینچوخی» در کره جنوبی تا واتیکان و مردم شمال ایتالیا که در این روزها به علت ممنوعیت خروج از خانه در کلیسای خانگی مراسم دارند و در ایران و دیگر کشورهای اسلامی هم همین نگرش‌ها و بحث‌ها به شدت ادامه دارد. اما در روزهای اخیر بسیاری از طرفداران تندروی مذهبی تا حدودی از مواضع خود به اجبار یا اختیار کوتاه آمده‌اند. اما هنوز هستند علمای مذهبی و طرفداران سخت‌گیری که به برخی تصمیمات دولت مبنی بر بستن مکان‌های عمومی مذهبی واکنش‌های منفی نشان می‌دهند. چالش‌های نژادی و نژادپرستی و روح نئونازیستی که برخی کشورهای اروپایی را در این رابطه درگیر کرده یا تغییر اصلاحی در نگرش گروه‌های تندروی مذهبی اسلامی نظیر داعش و طالبان نمونه‌هایی از این تغییرات منفی و مثبت اجتماعی و فرهنگی است.

اما در جنگ تبلیغاتی و سیاسی موضوع بیشتر حساس شده و کشورها سعی دارند از این بحران به عنوان فرصتی برای استفاده تبلیغی برای جهت‌دهی افکار عمومی مردم جهان به سمت رویکردهای سیاسی خود بهره‌برداری کنند. طرح اتهام‌زنی کشورهای مختلف به انتشار عمدی توسط رقبای سیاسی خود از جمله شگردهای سیاسی- تبلیغی است که از این سو و آن سو شنیده می‌شود. ابتدا چین به عنوان کانون اصلی این ویروس مرگ‌بار برای خلاصی‌یافتن از موج اتهامات جهانی دست به ساخت سناریویی مبنی بر انتشار ویروس کرونا توسط سازمان سی‌آی‌ای آمریکا زد و این اقدام آمریکا را محکوم کرد. این شایعه به سرعت در برخی کشورهای طرفدار نظریه‌های ضدآمریکایی منتشر شد. طبعا ایران نیز یکی از این کشورها بود و رسانه‌ها سعی داشتند آن را توطئه طراحی‌شده آمریکا برای دو کشور ایران و چین بدانند. اما با گسترش بی‌قاعده ویروس در اروپا و آمریکا این شایعه نقش بر آب شد.

ادامه در صفحه ۲